

بررسی قلمرو مسئولیت نوجوان در حقوق کیفری ایران

بابک ارشدی

وکیل دادگستری و مدرس دانشگاه

چکیده

دوره نوجوانی به عنوان مرحله‌ای که طی آن، فرد از دوران عدم مسئولیت کیفری ایام طفولیت فاصله گرفته است و البته هنوز نیز آماده و محیا برای پذیرش مسئولیت تام کیفری ایام بزرگسالی نیست، بسیار مهم و از منظر حقوقی چالش برانگیز است. ملاک و مبانی مسئولیت کیفری در فقه و حقوق رسیدن فرد به سن بلوغ شرعی و سن بلوغ شرعی نیز به معنای رسیدن فرد (دختر و پسر) به سن خاصی است که در شرع و قوانین مقرر شده است، البته علاوه بر این موارد نکاتی مانند قوای عاقله و درک موضوع جرم نیز در ایجاد مسئولیت کیفری نوجوان مؤثر خواهد بود. به هر روی رویکردهای مختلفی در خصوص مسئولیت کیفری نوجوانان و میزان آن در فقه و حقوق مطرح است که بر اساس آن، ملاک و مبانی مسئولیت در فتاوی فقهی و نصوص قانونی نظیر سن، بلوغ و ... به چالش کشیده شده است و یا بر آن تأکید شده است. گفتمان جرم‌شناسی، عرفی بودن آمادگی پذیرش مسئولیت، قوه ادراک علاوه بر سن بلوغ و همچنین تفکیک دقیق طفل از نوجوان و مبانی آن و صغیر ممیز از غیر ممیز و سایر مفاهیم مرتبط نیز با برخوردهای متفاوتی روبرو است. تلاش داریم تا موارد اختلافی در خصوص مسئولیت کیفری نوجوان را بر اساس موازین فقهی و حقوقی و توجه به تغییرات صورت گرفته در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ مورد مطالعه و بررسی قرار دهیم. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در صورتی که شرایط مسئولیت مانند عقل و اختیار و قصد در نوجوان وجود داشته باشد می‌توان نوجوان را به مجازات محکوم کرد، همچنین دریافتیم که سن مسئولیت کیفری در دختران و پسران به واسطه بلوغ است و به تبع آن سن مسئولیت آن‌ها یکسان نیست و سن ملاک مهمی در تبیین مسئولیت کیفری نوجوانان دارد، هر چند که با توجه به مقتضیات مکانی و زمانی و تکیه بر اجتهاد پویای فقه شیعه می‌توان تغییرات متناسبی را که بخشی از آن با قوانین جدید محقق شده است، در خصوص مسئولیت کیفری نوجوانان متصور بود.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت، نوجوان، طفل، حقوق کیفری، بلوغ.

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷، صفحات ۱۱۱-۱۲۲